

ZORISLAV HORVAT

PREGLED SAČUVANIH NADGROBNIH PLOČA KRČKIHK KNEZOVA FRANKOPANA

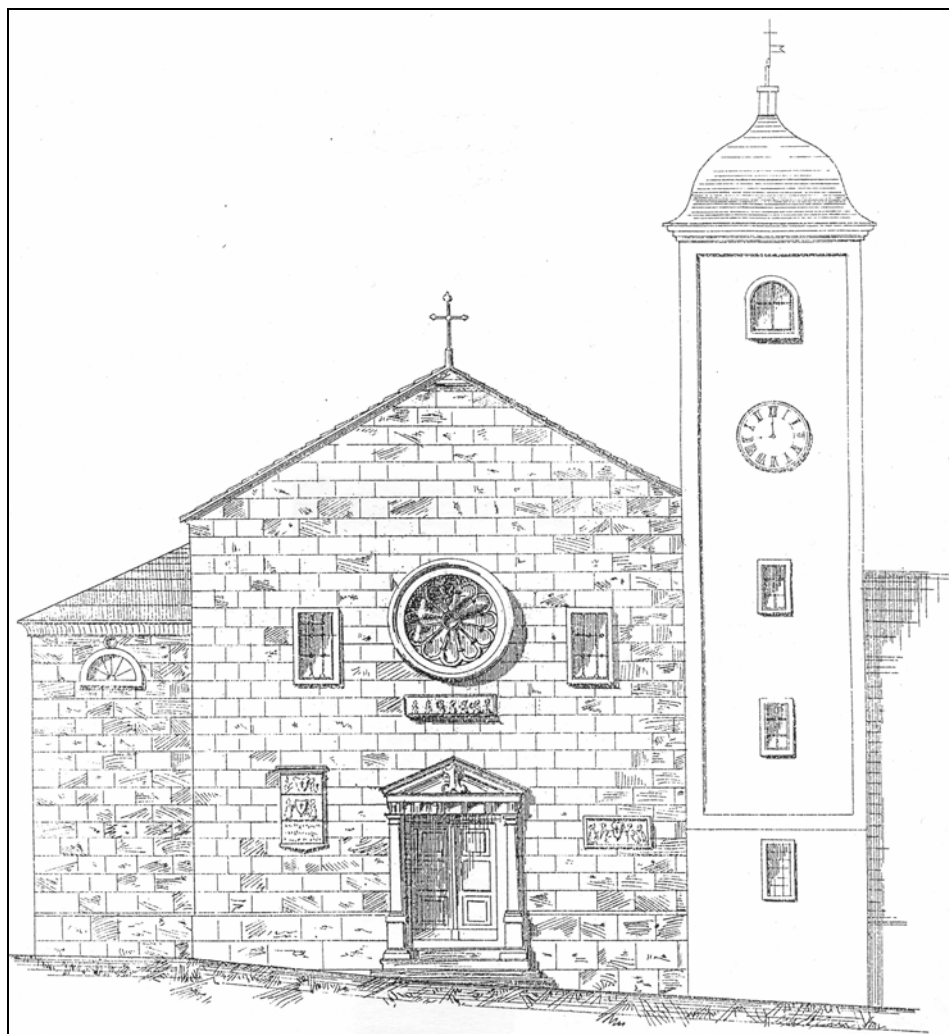
Zorislav Horvat
Zagrebačka 17
HR 10340 Vrbovec

UDK: 726.8(497.5)"14/16"
929 Frankopani, obitelj
Pregledni članak
Ur.: 2005-12-20

Knezovi Krčki-Frankopani bili su poznata i razgranata obitelj, no sačuvano je malo njihovih nadgrobnih ploča. Tek nekoliko ploča je "in situ", a neke su poznate jedino kao veći ili manji ulomci – u svemu se radi o 12 ploča-grobnica. Sačuvane ploče potječu iz 15. pa sve do 17. st., gotičkog, renesansnog i manirističkog izraza. Razina oblikovanja varira, od najviše europske kvalitete do jednostavnih izraza periferijske umjetnosti.

Knezovi Krčki, kasnije prozvani i Frankopani, bili su potestati Senja, a pisali su se knezovima Krčkim, Senjskim i Modruškim: posjede su imali diljem Hrvatske. Bila je to brojna familija: genealoško stablo poznaje 114 pripadnika ove obitelji, od 1118. pa sve do 1673. godine,¹ pa ipak, sačuvano je tek 13 nadgrobnih ploča ili njihovih dijelova. Rušenjem starije senjske franjevačke crkve i samostana – one van gradskih zidina - sredinom 16. st., očito su uništene sve starije grobnice i ploče, jer je ova franjevačka crkva bila njihov mauzolej. Nakon 1469. godine kad im kralj Matija Korvin oduzima Senj, oni se vjerojatno ondje više ne pokapaju, već njihovo novo glavno mjesto ukopa postaje franjevačka crkva na Trsatu. U ratovima s Turcima stradale su mnoge crkve iza Velebita, na njihovoj širokoj državini, a s njima i oznake njihovih zadnjih počivališta, ali i mnogih značajnih ljudi.

¹ Vj. KLAJČ, 1901: rodoslovlje na kraju knjige

Sl. 1. Crtež glavnog pročelja crkve sv. Franje u Senju, objavljen 1894.
u *Vijestima društva inženira i arhitekata*, Zagreb, godište 15, br. 1.

Redovničke su crkve najčešće bile mjesta ukopa knezova Krčkih Frankopana: osim već spomenutih franjevačkih crkava u Senju i na Trsatu, to su franjevačke crkve na Košljunu, te u Slunju, možda Cetinu, zatim augustinska crkva u Brinju, isusovačka u Zagrebu te konačno katedrala sv. Marije u Modrušu i katedrala u Zagrebu. Izuzetak je kapela Blažene Djevice

Marije na Smolčem Vrh, kasnijoj pavlinskoj crkvi na Sveticama, koja je očito trebala biti grobna kapela.

Specifična je nadgrobna ploča Frana Krste Frankopana i Petra Zrinskog u Bečkom Novom Mjestu (Bečkom Novigradu), koja s podcjenjivanjem govori o pokojnicima te smatram da ne može biti predmet ovog članka.²

Ploče koje su pred nama, različitog su stupnja sačuvanosti, najčešće izlizane od hodanja s obzirom na to da su bile ugrađene u pod. Sačuvane su nadgrobne ploče ovih knezova Krčkih-Frankopana:

1. Grobnica u starijoj franjevačkoj crkvi, van gradskih zidina Senja (sredina 15. st.)
2. Ivan VI. – ulomci nadgrobne ploče u Madžarskoj (+1436)
3. Ivan, sin Ivana VII. - ulomak ploče iz crkve sv. Lucije u Jurandvoru kraj Baške na otoku Krku (+1469)
4. Martin i Bartol X. – franjevačka crkva na Trsatu (+1479 i 1474)
5. Ivan VII. – franjevački samostan na Košljunu kraj Punta, otok Krk (+1486)
6. NN – katedrala sv. Marije u Modrušu (kraj 15. – početak 16. st.)
7. Nikola VI. Tržački, franjevačka crkva na Trsatu (+1523)
8. Elisabeta Petuhi, supruga Nikole VI., franjevačka crkva na Trsatu (+1513)
9. Katarina Marija, franjevački samostan na Košljunu kraj Punta, otok Krk (+1520)
10. Juraj Slunjski, franjevačka crkva u Slunju (+1553)
11. Stjepan III. Ozaljski, Svetice kraj Ozlja (+1577)
12. Juraj IV. Tržački, isusovačka crkva sv. Katarine, Zagreb (+1661)

Da je nadgrobnih ploča knezova Krčkih Frankopana bilo više, govore nam izvori: Bartol IX. bio je sahranjen pred glavnim oltarom sv. Bartola u augustinskoj crkvi u Brinju³, dok se za Krstu (+ 1529) zna da je bio sahranjen u Modrušu, u "grobnici predaka"⁴. Kukuljević nam donosi tekst jedne nadgrobne ploče, koja je nekada stajala u zagrebačkoj katedrali, "na podu ispod klupe štioća kanonika u staro doba...", isklesanu iz crvena mramora: bio je to nadgrobni spomenik bana Franje Frankopana Slunjskog (+ 1572), s "njegovom slikom, izvajanom iz kamena" te odužim tekstom⁵.

Prema A. Račkom, o. Clarus Pasconi, pisac trsatske povijesti,⁶ piše i o

² To bi bila 13. sačuvana ploča.

³ E. SLADOVIĆ, 1856, 225.

⁴ V. KLAIĆ, 1974, 102.

⁵ I. KUKULJEVIĆ, 1891, 328 (1134).

⁶ A. RAČKI, 1947, 120-122.

sahrani Nikole IX. Frankopana (+ 1647): Nikola u svojoj oporuci želi da ga se sahrani na Trsatu, a na grob stavi kamena nadgrobna ploča, no ploča nikad nije položena. Međutim, uz njegovo mjesto pokopa uz oltar sv. Katarine stajala je crna zastava s oduljim natpisom o Nikoli IX. Frankopanu. Ova je zastava bila vrijedan trag nekadašnjih običaja, no i njoj se zametnuo svaki trag...

Broj sačuvanih nadgrobnih ploča, izražen u postotcima, govori da tek 10% pripadnika obitelji Krčkih Frankopana posjeduje materijalni trag svog postojanja; to je zaista tužna istina, realnost naše baštine. Međutim, ovdje opisane nadgrobne ploče mogu i trebaju nam pokazati, pokušati pokazati, moguće izgubljene kulturno-povijesne vrijednosti.

Nadgrobne su ploče u daljnjem tekstu prikazane prema slijedu njihova nastajanja.

1. OSTATCI GROBNICE IZ STARIJE FRANJEVAČKE CRKVE U SENJU

Grobnica sagrađena vjerojatno sredinom 15. st.

Smještaj grobnice je bio u starijoj franjevačkoj crkvi van zidina grada Senja.

Do danas su sačuvani tek neki ulomci, smješteni u Muzeju sakralne baštine u Senju.

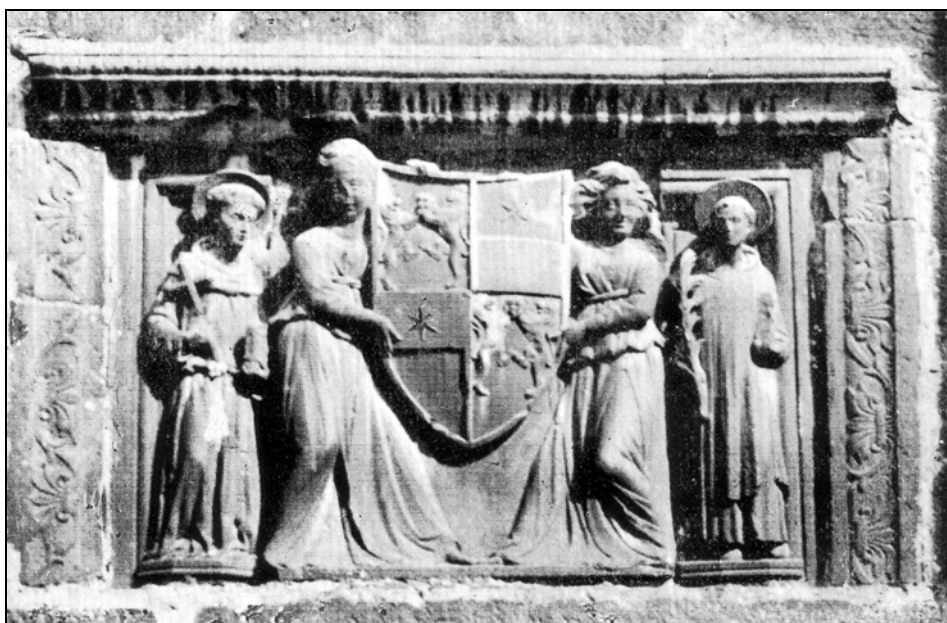
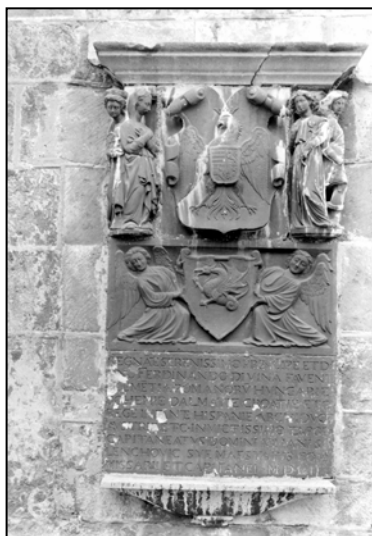
Franjevci su zarana došli u Senj, kao i u mnoge gradove na Jadranu; oni se ondje prvi put spominju 1272. godine. Prema običajima franjevačkog reda, njihova su crkva i samostan bili građeni van naselja, van gradskih zidina, pa je tako najvjerojatnije bilo i kod starijeg senjskog samostana: A. Glavičić misli da je to bilo na prostoru istočno od Kaštela.⁷ D. Farlati piše da su krajem 13. st. crkvu i samostan dali sagrađiti krčki knezovi Dujam i Leonard.⁸ Franjevačka crkva postaje mjesto pokopa Krčkih knezova sve do 1469. godine, kad im kralj Matija Korvin uzima Senj. Poslije tog događaja njih se pokapa u franjevačkoj crkvi na Trsatu, ali i u neke druge crkve. Sredinom 16. st. velika je nesreća pogodila franjevačku crkvu: prvo su je spalili Turci, a zatim ostatke samostana, zajedno sa crkvom, ruši I. Lenković i ugrađuje u kaštel Nehaj. Glavni razlog i rušenja samostana i gradnje kaštela Nehaja je obrana Senja od sve učestalijih turskih napada. Frankopani su protestirali zbog uništavanja grobova njihovih predaka, ali uzalud.⁹ Za uzvrat je franjevcima sagrađen novi samostan sa crkvom sv. Franje unutar zidina, no Frankopani se ondje više ne pokapaju.

⁷ A. GLAVIČIĆ, 1992, 83.

⁸ D. FARLATI, IV./1759, 120.

⁹ M. BOGOVIĆ, 1990, 86-87; D. DEMONJA, 1998, 25-26.

Sl. 2. Grb Ivana Lenkovića i prigodni natpis s umetnutim skulpturama iz starije senjske franjevačke crkve koji je stajao na glavnom pročelju crkve sv. Franje (lijevo od portala), snimio Đuro Griesbach, Fototeka HAZU, Zagreb.

Sl. 3. Grb knezova Krčkih - Frankopana sa skulpturama iz starije senjske franjevačke crkve koji je stajao na glavnom pročelju crkve sv. Franje (desno od portala), snimio Viktor Margreitner.

U novu su crkvu sv. Franje ugrađene neke pojedinosti sa stare crkve, između ostalog to su skulpture na glavnom pročelju (Sl. 1.), grb knezova krčkih Frankopana te ploča Izote d'Este.¹⁰ Četiri nevelike skulpture ugrađene su kraj grba nadvojvode Ferdinanda kao čuvari grba lijevo od ulaza, dok je na desnu stranu stavljen složeni grb knezova Frankopana, s dva anđela-nosača grba i još dvije skulpture redovnika (Sl. 2 i 3). Prema mišljenju Diane Vukičević-Samaržije, najvjerojatnije se radi o grobnici-sarkofagu, ukrašenoj s više skulptura i grbom, te je po njezinu mišljenju najvjerojatnije ondje bio sahranjen Ivan VI. (+1436), neko vrijeme i hrvatski ban.¹¹ Složeni – četverorazdijeljeni grb knezova Krčkih-Frankopana govori da sarkofag sa svojim skulpturama nije mogao biti isklesan prije 1428., kad se prvi put javlja frankopanski grb s lavovima koji lome kruh. D. Vukičević-Samaržija smatra da je sarkofag sa skulpturama klesao venecijanski majstor, upoznat s radom Lorenza Ghibertija (1378.-1455.).¹² Već se i po tome vidi da je riječ o značajnom kiparskom radu, o skulpturama na kojima se nazire nadolazeća renesansa. Sarkofag je vjerojatno bio pokriven kamenom pločom s ležećim likom pokojnika, koja međutim nije sačuvana. Možda nam u uočavanju izgleda može poslužiti grobnica Bl. Arnira Jurja Dalmatinca u splitskoj katedrali (nastala 1446.-1448. godine). S obzirom na više sačuvanih skulptura te grb knezova Frankopana, ovaj je sarkofag-grobnica mogao biti smješten na počasno mjesto u crkvi ili čak u posebnu kapelu.

2. NADGROBNA PLOČA IVANA VI. FRANKOPANA

Umro 1436.

Razlomljena ploča danas se nalazi u dva mađarska muzeja.

Nije poznato gdje je trebala biti ugrađena.

Približna veličina ploče je 126/220/21,5 cm

Danas se gornji ulomak ploče Ivana (Johannesa) Frankopana, kneza Senjskog, Krčkog i Modruškog nalazi u Mađarskom nacionalnom muzeju u Budimpešti, a nađen je 1871. godine kao spolij u zidu jedne kuće u Budimu (Sl. 4.). Donji je dio ploče nađen u Sarospataku, gdje je korišten kao prag; danas se nalazi u župnoj crkvi, a čuva je Muzej Rakoczi.¹³ Srednji dio ploče nedostaje, te je na crtežu ploče rekonstruiran: ukupna je veličina ploče približno 126/220/21,5 cm. Materijal ploče je crveni mramor. Natpis gotičkom minuskulom po rubu ploče je, istina, nepotpun, no nesumnjivo govori o Ivanu Frankopanu.¹⁴

¹⁰ Z. HORVAT, 2002, 55-60.

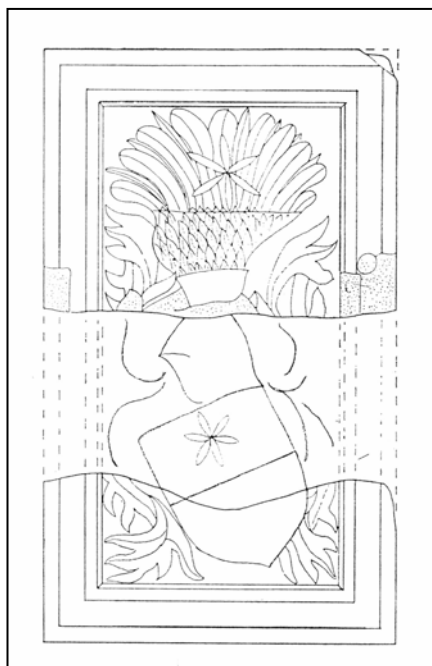
¹¹ D. VUKIČEVIĆ-SAMARŽIJA, 2000, 168.

¹² D. VUKIČEVIĆ-SAMARŽIJA, 2000, 168.

¹³ P. ENGEL, – P. LOEVEI, L. – VARGA, 1984, 60; Z. HORVAT, 1988, 54-55, 58.

¹⁴ P. ENGEL, – P. LOEVEI, – L. VARGA, 1984, 60.

Sl. 4. Nadgrobna ploča Ivana VI. Krčkog Frankopana (+ 1436.), danas u muzejima u Budimu i Sarospataku, crtež Pala Loeveija uz članak P. Engel – P. Loevei – L. Varga, 1984.

Hic est sepult(us) magnific(us) d(omi)n(u)s iohan(n)es groph de f / rangepanibus segnie veglie / modrusseq(ue) comes qui obiit XX die mensis novembris ann / o domini MCCCCXXXVI/ requiescat in pace

Hrvatski bi to značilo:

Ovdje je grob prečasnog gospodina Ivana, grofa od Frankopana, kneza Senjskog, Krčkog i Modruškog, koji je umro 20. dana mjeseca studenoga godine Gospodnje 1436. Počivao u miru.

Ploča je heraldičkog tipa, s potpunim grbom knezova Krčkih. Kaciga i gornji dio štita nedostaju, no rašireno krilo sa šesterokrakom zvijezdom knezova Krčkih vrlo su pomno izrađeni. Plašt oko kacige je već rastočen u kasnogotičke vitice, koje popunjavaju cijeli prostor između štita i okvira ploče. Zanimljivo je rašireno krilo na kacigi, kakvo nalazimo na jednoj drugoj nadgrobnoj ploči iz zagrebačke katedrale, danas u Hrvatskomu povijesnom muzeju. Zagrebačka je ploča prilično nečitka, također izrađena od crvena mramora i, prema najnovijim istraživanjima, pripadala je Ivanu

Roche de Deche (+ 1420.),¹⁵ koji je imao posjede u Moslavini, nedaleko od Kutine.

U srednjoj je Europi crveni mramor bio uobičajeni materijal za izradu nadgrobnog kamenja, a glavne su radionice bile u Salzburgu, Budimu i Ostrogonu.¹⁶ U budimskoj su radionici izrađivani nadgrobnih spomenici i za najudaljenije krajeve Mađarske¹⁷ pa u okviru toga treba gledati na činjenicu da se nadgrobnna ploča Ivana VI. Krčkog-Frankopana našla u Budimpešti.

Ivan Krčki Frankopan, na kojega se mogla odnositi ova nadgrobnna ploča, vjerojatno je bio Ivan (Anž) VI., koji je bio i hrvatski ban, kome je, prema mišljenju D. Vukičević-Samaržije, mogla pripadati i grobnica-sarkofag sa skulpturama iz starije franjevačke crkve u Senju, što je u kontradikciji s postojanjem ove ploče.

Ivan (Anž) VI. bio je oženjen Katarinom Nelipić. Nakon smrti njezina oca Ivaniša Nelipića, ugarsko-hrvatski je kralj tražio Nelipićeva imanja natrag, jer je umro bez muškoga potomka. Bez obzira na činjenicu da je knez Ivaniš posinio svoga zeta Ivana, kralj nalaže banu Matku Talovcu da povrati natrag Nelipićevu baštinu.¹⁸ Uskoro, međutim, nestaje Ivana VI. Krčkog-Frankopana, te se smatra da je on 1436. godine umro. Njegova udovica Katarina prepušta očinska imanja banu Talovcu i prelazi u Rmanj. Ovakav razvoj situacije nepovoljan je za skupe pothvate, pa i za dopremu teške nadgrobnne ploče iz Budima. Tako za jednu osobu – Ivana VI. – imamo čak dva nadgrobnna spomenika: iz starije franjevačke crkve u Senju te onu drugu, iz Mađarske, koja očito nikad nije došla na predviđeno mjesto. Kod budimske je ploče neosporno riječ o Ivanu VI., a ne onom mlademu, koji je otišao na Krk i umro 1486. Možda je baš svađa s kraljem mogla biti uzrokom, da je ova ploča ostala u Budimu, te da je naručena nova grobnica, no treba još ispitati o kojem to knezu Krčkom-Frankopanu je riječ kod grobnice-sarkofaga iz starije senjske franjevačke crkve.

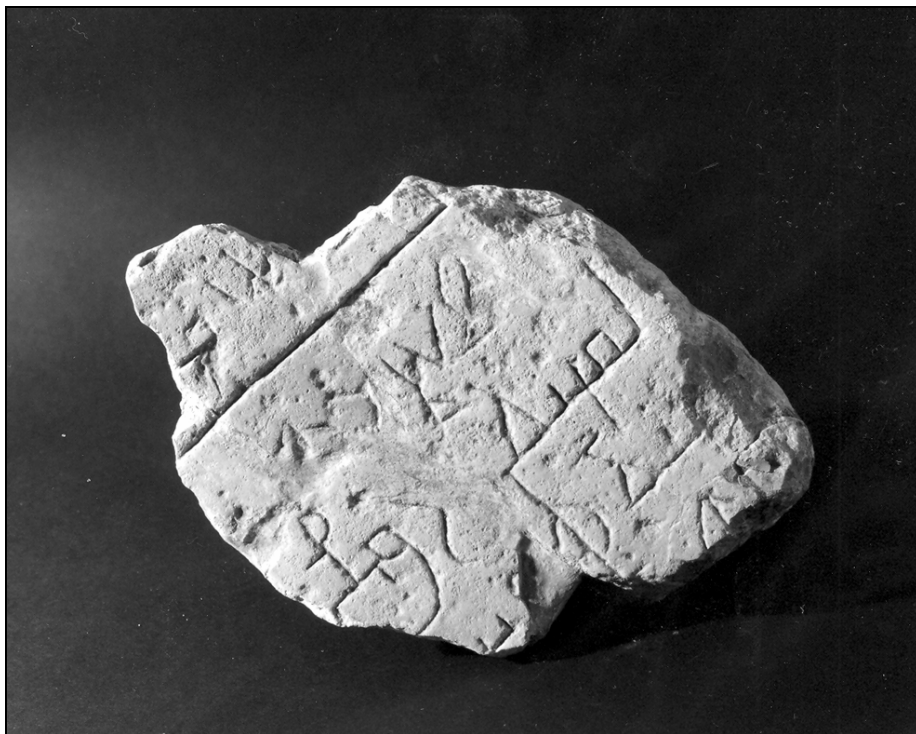
Usporedimo grbove knezova Krčkih-Frankopana s budimpeštanske ploče i s grobnice u senjskoj franjevačkoj crkvi: očito je onaj prvi stariji, jer još nema grba s lavovima, dok je u senjskoj franjevačkoj crkvi pomodni, raščetvoreni, kombinirani grb, kao i na ploči Ixote d'Este iz 1456. godine. To bi ukazivalo da je grb iz franjevačke crkve nešto mlađi, pa je moguće da se odnosio na nekog drugog iz obitelji knezova Krčkih-Frankopana, a ne Ivana VI.

¹⁵ M. VALENTIĆ - L. PRISTER, 2002, 63; Z. HORVAT, 1988, 49, 52-54.

¹⁶ *Művészet Zsigmond kiraly koraban 1387-1437*, 1987: 550.

¹⁷ P. ENGEL, P. LOEVEI, L. VARGA, 1984, 38.

¹⁸ Vj. KLAJČ, 1901, 254-257.

Sl. 5. Ulomak ploče iz crkve sv. Lucije u Jurandvoru kraj Baške s imenom Ivana Frankopana i godinom 1469., danas se čuva u Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu, snimljeno u Hrvatskom povijesnom muzeju.

3. PLOČA S IMENOM IVANA, SINA IVANA VII. KRČKOG FRANKOPANA

Umro 1465. godine.

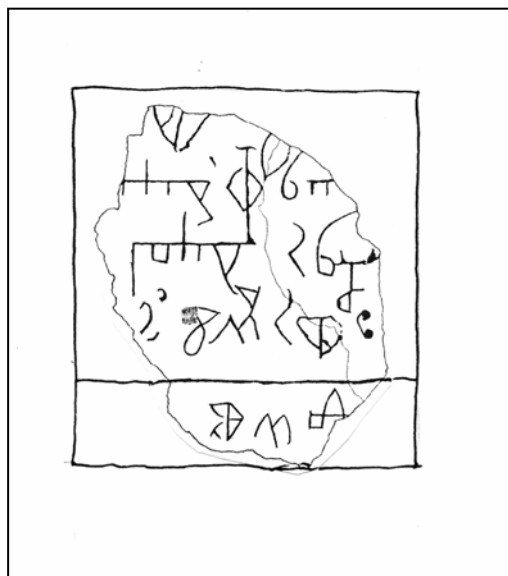
Ulomak ploče nađen u podu crkve sv. Lucije u Jurandvoru kraj Baške na otoku Krku.

Ploča se danas nalazi u Lapidariju Hrvatskog povijesnoga muzeja u Zagrebu.

Veličina gabarita ploče je 23/30,7/7,5 cm.

Ploča se nekada nalazila u pločniku bivše benediktinske crkve sv. Lucije u Jurandvoru kraj Baške na otoku Krku; sačuvana je tek djelomično, vrlo je nepravilna oblika, s tekstom na kurzivnoj glagoljici (Sl. 5.):¹⁹

¹⁹ B. FUČIĆ, 1982, 66.

Sl. 6. Pokušaj predočavanja ploče s imenom Ivana Frankopana, očita je nepovezanost formata ploče i teksta, koji je tek usputni zapis (Pokušaj prikaza Z. Horvat, a korišten je crtež L. Geitlera, 1880.).

KNEZ IV
AN FRA(N)K
/A/PAN 'KRČ
K(I) I MO(DRUŠ)K(I I) S(ENSKI)
/Č/UMZ

što bi trebalo čitati kao: "Knez Ivan Frankapan, krčki i modruški i senjski, 1469". Tekst je pisan kurzivnom glagoljicom, a sačuvani dio ploče izgleda kao da se po njemu hodalo.

Ploču je prvi uočio kipar Ivan Rendić prije 1883. godine, a publicirana je u više navrata.²⁰

Sama je ploča vrlo neugledna te ne čudi mišljanje B. Fučića, da "ne znamo ni izvornu namjenu natpisa što godine 1469. spominje ime posljednjeg krčkog Frankopana". No, je li tu zaista riječ o posljednjem Krčkom knezu Ivanu VII.? Pogled u rodoslovlje krčkih knezova Frankopana²¹ pokazuje da je tu možda riječ o sinu Ivana VII. – isto tako Ivanu, koji u Klaićevu rodoslovlju nije dobio svoj redni broj, s obzirom na to da je umro vrlo mlad. U to se doba pregrađuje franjevačka

²⁰ I. KUKULJEVIĆ, 1863, 98; L. GEITLER, 1980, 66 i slika; Đ. ŠURMIN, 1896, 246, br. 151; J. BRUNŠMID, 1912, 156 i slika; M. VALENTIĆ, 1976, 178 i slika; B. FUČIĆ, 1982: 66 i slika; M. VALENTIĆ -L. PRISTER, 2002, 80-81 i slika.

²¹ VJ. KLAJČ, 1901: rodoslovlje na kraju knjige.

crkva na Košljunu, gdje je kasnije sahranjen i sam Ivan VII. te njegova kći Katarina Marija. Možda je mladi Ivan bio sahranjen u crkvi sv. Lucije privremeno? Ivan VII. poslao je svog sina Ivana na dvor mađarsko-hrvatskog kralja Matije Korvina u Budim, no prema V. Klaiću, on je ondje umro oko godine 1465.²² To bi trebalo značiti da je mali Ivan dopremljen u lijesu na Krk.

Pogledajmo malo samu ploču: ona je nepravilna i dosta oštećena, no zanimljivo da je tekst glagoljicom, takav kakav je, gotovo potpun, da ima smisla. Čini se da je to i prvotno bila omanja (?) ploča s improviziranim natpisom te je moguće bila tek naznaka groba (Sl. 7.). Relativno malu debljina ploče – samo 7,5 cm – nije mogla imati nadgrobna ploča normalnih dimenzija, što opet govori o manjem grobu – ako ga je nekad pokrivala, ili o ploči s poda. Karakteristično je da je to jedina nadgrobna ploča pisana glagoljicom, među svim sačuvanim nadgrobnim pločama koje razmatramo, tako da to može biti još jedna potvrda privremenosti, improvizacije, tek zapis grobara o pokojniku ispod ploče. Možemo se ovdje podsjetiti na ulomak ploče s kratkim tekstom na glagoljici iz stare franjevačke crkve u Senju, koji je mogao biti tek podsjetnik na donjoj ploči jednog višeetažnog groba.²³ Je li slično moglo biti i s ovom pločom iz Sv. Lucije – možemo tek pretpostaviti.

4. NADGROBNA PLOČA MARTINA I BARTOLA X. FRANKOPANA

Umrli 1479. i 1474. godine.

Nadgrobna se ploča nalazi u franjevačkoj crkvi na Trsatu, pred glavnim oltarom.

Veličina ploče je 103/212 cm.

Ovo je najstarija frankopanska nadgrobna ploča, koja se još uvijek nalazi na svom prvotnom mjestu – pred glavnim oltarom u svetištu franjevačke crkve na Trsatu (Sl. 7.). Na njoj su prikazane dvije osobe, koje su zbog izlizanosti ploče teško prepoznatljive. Natpis nad njihovim glavama pisan je gotičkom minuskulom na omanjem rotulusu te je još čitak:

Obitu(us) Martini MCCCCLXIX octobris III

te drugi, desni natpis:

Obit(us) Barthole(me) MCCCCLXXIII marcii die XXII.

Dakle, Martin je umro 1479., 4. listopada, a Bartol 1474. god., 22. ožujka²⁴.

²² Vj. KLAJČ, 1901, 274 se poziva na godinu 1465., no B. Fučić smatra da je prvotno bila krivo pročitana i da se radi o godini 1469.!

²³ Z. HORVAT, 2002, 63-64.

²⁴ Vj. KLAJČ, 1901, 348, tekst za sliku 36.

Sl. 7. Nadgrobnna ploča Martina (+ 1479.) i Bartola X. (+ 1474.) Frankopana u svetištu franjevačke crkve sv. Marije na Trsatu, fotografija preuzeta iz članka D. Vukičević - Samaržije, 2000, 164.

Kao potvrda ovome, na razmotanom većem rotulu u sredini ploče bio je uklesan odulji tekst, a donosi ga Vj. Klaić prema čitanju Glavinića i Pasconija:²⁵

*Hoc tumulo jacent ossa, Comitesque Illustres
Segnae, Modrussiae, totiusque Croatiae dominarunt
Martinus et Bartholomaeus,
Per orbem nomina eius illustrant,
Conventus Mariae fautores Seraphicique fuere.*

Hrvatski bi se to čitalo:

U ovom grobu leže kosti svijetlih knezova senjskih
i modruških Martina i Bartola, a cijelom su Hrvatskom
vladali. Na svijetu njihova imena svijetle.

Samostan Marijin i braća redovnici postaviše.

Valvasor ima nešto malo, ali nebitno, drukčiji tekst. Kukuljević u svojim "Nadpisima..." donosi tekst, kao da ga je osobno pročitao – što vjerojatno nije mogao, no čini se da ga je odnekuda preuzeo.²⁶

Ploča je većim razmotanim rotulusom podijeljena na dva dijela. U gornjem su dijelu dvije osobe, vjerojatno ženskog roda, čije su glave položene na jastuke; samo lijeva osoba ima i kapu na glavi, dok je desna gologlava, s pletenicama; obje

²⁵ Vj. KLAJĆ, 1901, 348.

²⁶ I. KUKULJEVIĆ, 1891, 280.

su golobrade. Glave su kod obiju osoba dosta slične, no kako su ploče tijekom vremena izlizane, teško je zaključiti jesu li to portreti konkretnih osoba ili tek općeniti prikaz.²⁷ Ruke su im prekrížene na trbuhu. Blago povijeni rotulus na sredini ploče je potpuno izlizan kao i grbovi ispod njega. Štitovi grbova su blago zakošeni jedan prema drugom, a nad njima su, čini se, tri kacige, ona srednja je još prepoznatljiva te s dva krila i šesterokrakom zvijezdom knezova Krčkih. Druge dvije kacige su manje i tek se naziru, no očito da imaju svoj nakit. Štitovi su poluokrugli, danas potpuno glatki i nečitkog sadržaja. Kacige i štitovi okružuju lepršave vitice plašta. Ploča je uokvirena oširokim pojaskom s dekorativnom viticom vinove loze, no izrazitije je sačuvana samo u gornjem dijelu ploče, uz glave pokojnica. Na gornji dio okvira stavljen je manji rotulus s imenima i godinama smrti dvojice knezova Krčkih-Frankopana. Preko ruba ploče prelaze i krajevi velikog rotulusa te donji dijelovi heraldičkih štitova.

Piše još Vj. Klaić.²⁸ "Vrlo je vjerojatno, da bi se još i danas mogla u crkvi Sv. Marije na Trsatu naći grobnica kneza Martina i drugih Frankopana, koji su ondje sahranjeni. Vlč. Gosp. O. Marijan Širca ispisao je iz samostanske knjige memorabilija ovu bilješku, te je meni blagohotno ustupio":

"1762. ...Cum nonnullis religiosis descendi 13. et 14. Iulii ad cryptam fundatoris (.....); ibi quatuor cernuntur tumbae, una est ex cupro, in cuius summitate est capsula, cui inclusa est tabela cuprea et deaurata hanc exprimens inscriptionem: Nicolaus comes de Frangepanibus a Tersacz ac Segniae, Vegliae Modrussiaeque Perpetuus. S. Caes. Regiaeque Maiestatis Consiliarius, cum bene et pie obiisset Viennae Austriae die Aprilis 1647. aetate vero sua prope septuagenarius; hac tandem urna requiescit..."²⁹

Secunda tumba solito amplior obducta est nigro holoserico, cui insertae sunt stellae et flammulae argenteae una cum literis M. C. B.; fors hac clauduntur urna Martinus, Casparus et Bartholomaeus Frangepani. Supra hanc cernitur alia tumba, continens creaturam parvam 6 circiter annorum; inter utramque mox specificatam cernitur quarta. Crypta haec est valide sicca, seque extendit ad quantitatem lapidis sepulchralis in sanctuario positi...". "Budući da poslije god. 1762., nakon dogotovljena pločnika crkvenoga, nije nitko više ulazio u grobnicu, vrlo je vjerojatno, da i sada još stoji sve onako, kao u polovici XVII. stoljeća".

O. Paškal Cvekan, pišući o franjevačkom samostanu na Trsatu, dotaknuo se grobnica:³⁰ prigodom ukopa kneza Nikole IX. Frankopana godine 1648., F.

²⁷ E. CEVC, 1981, 81, kaže da u to doba sahranjene osobe nisu portretno prikazivane, već tek općenito!

²⁸ Vj. KLAJĆ, 1901, 348, tekst za sliku 36.

²⁹ Ovaj se pasus odnosi na Nikolu IX. Frankopana.

³⁰ P. CVEKAN, 1985, 167.

Glavinić je otvorio grobnicu Martina i Bartola Frankopana i ondje našao dva (sic!) lijesa, posve trula od vlage. U desnom je bio Martin, lijevo je bio lijes Bartolov, a prema sjeveru lijes (treći!?) Martinove žene. Ona je u ruci imala križ od ebanovine, umjetnički izrađen, a nađeno je još nakita. Glavinić je zatim dao izraditi novi drveni lijes (jedan) te je sve ostatke onamo smjestio... Kriptu je dao proširiti i napraviti mjesta za 10 osoba. U tu je kriptu dakle sahranjen 1648. godine i Nikola IX. Frankopan (+ 1647).

Kad je 1762. u brodu postavljan novi kameni pod, otvorena je opet "frankopanska kriptu" i pregledana: ondje su nađena četiri lijesa. U bakrenom su lijesu bili zemni ostatci Nikole IX. Frankopana, označeni pozlaćenom pločicom. Drugi je lijes bio zamotan crnom tkaninom, na kojoj su bile izvezene zvijezde i grb te tri slova: M C B, tj. Martinus, Consors, Bartolomeus (Martin, supruga, Bartolomej) – sve prema podatcima o. Paškala Cvekana. Ondje je još bio lijes djeteta te još jedan. Kriptu je bila suha.

Opis o. Paškala donekle mijenja Klaićev opis ili, možda bolje reći – pojašnjava ga. Onaj lijes, označen slovima MCB, označavao je kosti Martina i Bartola, kao što piše i na kamenoj nadgrobnoj ploči, pa prema tome ono "C" ne može označavati Gašpara (Casparusa).³¹ Nakit što ga je F. Glavinić našao, zaista može odgovarati ženskoj osobi. Zbunjuje, međutim, da su na nadgrobnoj ploči isklesane – najvjerojatnije – dvije ženske osobe, ali ne i sahranjene. Tko su one mogle biti? Knez se Martin dva puta ženio: prva mu je žena bila Jelena Lipovečka, a druga – Doroteja, udovica kneza Ivaniša Blagajskog. Možda je ova ploča bila prvo namijenjena njegovim ženama, a samo je jedna bila sahranjena.

Nastanak ove ploče vjerojatno pada između 1451., kada se počelo sa zidanjem trsatske crkve i 1478., kada je umro knez Martin Frankopan. Može se, s obzirom na stanje ploče, tek konstatirati da je oblikovana na način kasne gotike, no da je pojava rotulusa možda već utjecaj renesanse. Okvir je ukrašen lozicom, koja je još tipični srednjovjekovni motiv. S obzirom na materijal – crveni mramor od kojeg je ploča izrađena, vjerojatno je klesana negdje sjeverno od Trsata, u nekoj od austrijskih zemalja.

5. NADGROBNA PLOČA IVANA VII. KRČKOG FRANKOPANA

Umro 1486. godine.

Sahrnjen u franjevačkom samostanu na Košljunu kraj Punta na otoku Krku, u kapelu sv. Bernardina, u neoznačenu grobnicu.

Veličina ploče nepoznata autoru.

³¹ Gašpar I. umro je oko 1590., a Gašpar II. 1653. god.

Ivan VII. Frankopan uspio je postati jedinim gospodarom otoka Krka, a zatim se odmah stavio pod zaštitu Venecije. Situacija se okrenula protiv njega jer je Venecija preuzela vlast nad otokom, a Ivan je prevaren. On je međutim bio na Košljun doveo franjevce te počeo obnavljati stari benediktinski samostan. Knez Ivan VII. umire 1486. daleko od svog Krka, na ugarsko-hrvatskoj granici. S obzirom na stanje odnosa s Venecijom, sva je vjerojatnost da je potajno sahranjen u kapelu sv. Bernardina, u neoznačenu grobnicu.³² Tada je bila započeta gradnja nove franjevačke crkve, pa je kapela sv. Bernardina bila jedini sakralni prostor u funkciji. Prigodom nedavne (1975) rekonstrukcije i obnove kapele sv. Bernardina, otkrivena je ploča oltarnog antependija, na kojem su isklesana dva grba, jedan knezova Krčkih a drugi s odrezanom glavom Ivana Krstitelja – možda osobna oznaka kneza Ivana VII. S dosta vjerojatnosti pretpostavlja se da je ondje sahranjen zadnji knez Krčki, Ivan VII. Frankopan.

6. NADGROBNA PLOČA NEPOZNATOGA FRANKOPANA

Kraj 15. – početak 16. st.(?).

Ploča je iskopana u ruševinama katedrale sv. Marije u Modrušu.

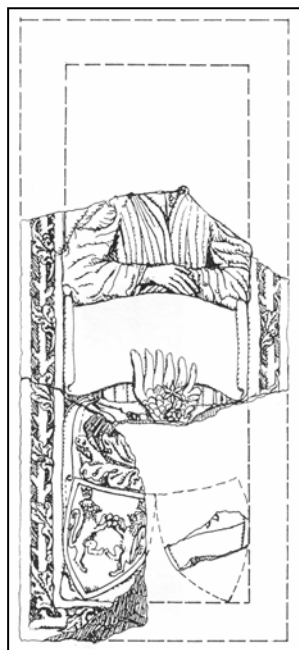
Danas se nalazi u Zavičajnom muzeju u Ogulinu.

Veličina ploče je približno 89/ 210-220/15,5 cm.

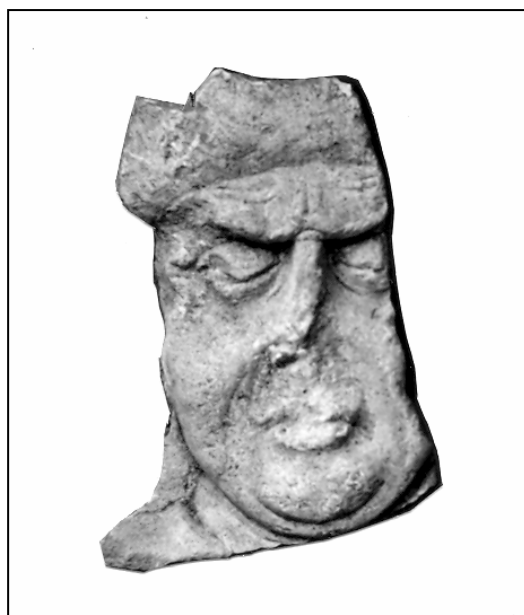
Godine 1976. Ivan Tironi je iskopavao temelje katedrale sv. Marije u Modrušu te u svetištu našao dijelove nadgrobne ploče jednog kneza Krčkog-Frankopana (Sl. 8.). Dijelovi ploče se mogu složiti, ali ipak nedostaje gornji dio te dio u zoni grba. Na ploči je predstavljena neka osoba u renesansnoj odjeći³³, s prekriženim rukama na trbuhu, ispod kojih je razmotani rotulus, prazan, bez ikakva teksta. Ispod rotulusa je dvojni grb knezova Frankopana i Krčkih, iznad kojih se morala nalaziti kaciga s nakitom uokolo. Kaciga nije sačuvana, ali je sačuvan nakit – rašireno orlovo krilo sa zvijezdom Krčkih. Lijevi grb je grb knezova Frankopana, s dva lava, uzdignuta na stražnje noge, koji lome kruh. Drugi grb – grb knezova Krčkih – sačuvan je kao ulomak, veličine i oblika štita kao onaj frankopanski. Oba grba su bila gotička, s udubljenom gornjom stranicom. Prazni je prostor oko kacige ispunjen plaštom. Okvir ploče je kasnogotički štap s odrezanim grančicama i omotan lozom s listovima. Ploča je izrađena kvalitetno, od svijetloga, gotovo bijelog kamena, pogodnog za klesanje.

³² P. STRČIĆ, 2001, 70.

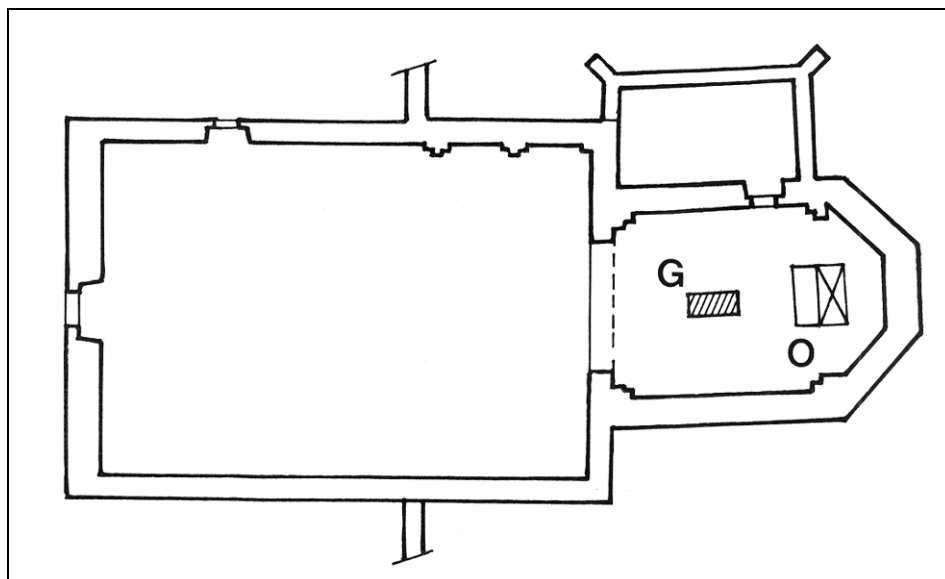
³³ Mišljenje kolegice Vlaste Brajković.

Sl. 8. Nadgrobna ploča nepoznatog Frankopana (Bernardina?) iskopana u svetištu katedrale sv. Marije u Modrušu 1976. godine, crtala Ana Horvat.

Sl. 9. Glava nepoznatog Frankopana iskopana u svetištu katedrale sv. Marije u Modrušu 1976. godine, uz ploču prikazanu na Sl. 8. snimio Milan Kruhek.

Sl. 10. Tlocrt katedrale sv. Marije u Modrušu prema iskopavanjima I. Tironija 1976. godine te položaj zidane grobnice u svetištu, crtao Z. Horvat.

Kao poseban ulomak nađeno je golobrado lice jedne korpulentne osobe, s jakim obrvama (Sl. 9.). Preko čela spušten je rub nekakva pokrivala za glavu. Ova je glava najvjerojatnije pripadala nađenoj nadgrobnoj ploči.

I. Tironi je u svetištu modruške katedrale Blažene Djevice Marije našao i jednu zidanu grobnicu, koja svojom širinom potpuno odgovara ovoj ploči, koja je ondje i iskopana, iako ne na svom mjestu (Sl. 10.).

Autor je o modruškoj katedrali sv. Marije pisao u nekoliko navrata, no ponovimo neke važnije činjenice.³⁴ – Godine 1460. Stjepan II. Frankopan i krbavski biskup Franjo Modruški ishodili su kod Sv. Oca pape dozvolu za preseljenje sjedišta Krbavske biskupije u Modruš. Duskora se počelo s gradnjom nove katedrale sv. Marije.³⁵ Protivljenje kralja Matije, koji je smatrao da je njegovo pravo izabiranja biskupa bilo povrijeđeno, dovodi do obustavljanja gradnje. Nakon smrti kralja, gradnja se nastavlja, ali 1493. godine bi zapaljen Modruš, a očito i gradilište katedrale. Tadašnji biskup Kristofor Dubrovčan umire 1499. godine te je sahranjen u župnoj crkvi u Novom gdje mu

³⁴ M. KRUEK - Z. HORVAT, 1990, 118-121; Z. HORVAT, 1997, 132-136; Z. HORVAT, 2003, 89-108.

³⁵ Z. HORVAT, 2003, 95-96.

je postavljena i nadgrobna ploča. Naslijeđuje ga nakratko Jakov Dragišić, a zatim, 1501. godine knez Bernardin Frankopan imenuje biskupom svoga sina Ferdinanda,³⁶ koji je tada bio još relativno mlad. Ferdinand Frankopan biskupuje do 1508. godine, kad Papa postavlja novog biskupa, Šimuna Kožičića – Benju.³⁷ Iako Kožičić povremeno boravi u Modrušu, sjedište biskupije se polako premješta u Vinodol. Kožičić umire 1536., a sahranjen je u crkvi sv. Jeronima na otoku Ugljanu.

Ferdinand je Frankopan biskupovao samo do 1508. godine, ali na njega nailazimo i kasnije u više navrata u raznim dokumentima, sve do trećeg desetljeća 16. st.³⁸ Živio je u Ozlju te upravljao ozaljskim posjedom i obranom od Turaka; moguće je sahranjen u kapeli Blažene Djevice Marije u Sveticama kraj Ozlja.

Ova neobilježena nadgrobna ploča, koja je očito pokrivala – ili trebala pokrivati - grob nekog Frankopana, i dalje nam je nepoznanica: bila je postavljena na počasnemu mjestu u svetištu, ispred oltara, i sva je vjerojatnost da ondje nije trebao biti sahranjen Ferdinand Frankopan. Osim što je u doba svog biskupovanja bio još mlad, osoba na ploči nije u biskupskom ornatu. Možda je ondje trebao biti sahranjen Bernardin Frankopan, koji je najviše boravio u Modrušu, kasnije i u Ogulinu. Kvaliteta izrade ploče govori o značajnom pokojniku, što bi se najprije moglo odnositi na Bernardina Frankopana (+ 1530).

Nadgrobna ploča Nepoznatog Frankopana – možda Bernardina – ima stilske značajke kasne gotike s naziranjem renesanse, a konačno, renesansno je i odijelo pokojnika. Svijetli kamen, relativno pogodan za obradu, još je gotički materijal. Slična je ploča biskupa Kristofora Dubrovčana u Novome, i oblikovanjem i materijalom, čija je ploča postavljena 1518. godine, što već govori o mogućnosti rada iste radionice.

7. NADGROBNA PLOČA NIKOLE VI. FRANKOPANA TRŽAČKOG

Umro 1523. godine.

Sahranjen u franjevačkoj crkvi sv. Marije na Trsatu kraj oltara Sv. Mihovila.

Ploča se danas nalazi uz oltar sv. Petra u pokrajnjem brodu.

Veličina ploče je 129/239 cm.

³⁶ M. BOGOVIĆ, 1988, 75.

³⁷ M. BOGOVIĆ, 1988, 74-75.

³⁸ E. LASZOWSKI, 1929, 58.

Sl. 11. Nadgrobna ploča Nikole VI. Frankopana Tržačkog (+ 1523.) iz franjevačke crkve sv. Marije na Trsatu, snimio Đ. Griesbach, Fototeka HAZU, Zagreb.

Nadgrobna ploča Nikole VI. Tržačkog (Sl. 11.) nekada se nalazila kraj oltara sv. Mihovila u trsatskoj franjevačkoj crkvi sv. Marije, no 1762. godine prenesna je uz lijevu stranu oltara sv. Petra, u pokrajnjem brodu,³⁹ dok je na desnu stranu stavljena nadgrobna ploča njegove supruge Elizabete Petuhi.

Nikola VI. je na ploči predočen u viteškoj opremi, s kopljem sa zastavicom u desnoj ruci, i s mačem o lijevom boku. Uz glavu je isklesan grb Frankopana s lavovima, koji lome kruh, s heraldičkim štitom "nalik na čelo konjske glave". Štit ima jednu posebnost: gornji mu dio ima rogove, nepoznata značenja. Ispod nogu mu se nalazi razmotani rotulus s tekstom, pisanim humanistikom:

HIC IACET DNS NICOLAVS DE FRANGHAPANIBVS VEGLE
SEGNE MODRVSIE COMES

Preveden na hrvatski, tekst bi glasio:

OVDJE POČIVA GOSPODIN NIKOLA OD FRANKOPANA, KNEZ
KRČKI, SENJSKI I MODRUŠKI

³⁹ Vj. KLAJČ, 1901, 348: napomena uz sliku 36.

Ploča je stavljena u posebni okvir s renesansnim dekoracijama. I na kraju treba reći da je ploča jako izlizana, tako da se od viteškog lika Nikole VI. Frankopana Tržačkog nazire tek njegova silueta.

Županiju Drežničku, gdje se nalaze Drežnik, Tržac i Furjan, dobiva knez Dujam III. Krčki. Nakon diobe sinova Nikole IV. Krčkog, prvog Frankopana – Tržac, Brinje i Bihać dobiva Bartol IX. Frankopan, a njegov sin Nikola VI. Frankopan je prvi, koji se počeo pisati "de Tersazc". U bitki kod Udbine 1493. Nikola biva zarobljen, a odande ga je iskupila njegova žena Elisabeta Petuhi, prodavši za otkup svoj grad Samobor. Njih dvoje nisu imali potomaka te Tržac naslijede Nikolini nećaci Vuk i Krsto, sinovi Ivana VIII. Brinjskog.

8. NADGROBNA PLOČA ELISABETE PETUHI

Umrta 1513. godine.

Sahranjena u franjevačkoj crkvi sv. Marije na Trsatu kraj oltara sv. Mihovila.

Ploča je danas s desne strane oltara sv. Petra u pokrajnjem brodu franjevačke crkve sv. Marije na Trsatu.

Veličina ploče 121/231 cm.

Elisabeta Petuhi sahranjena je na desnoj strani oltara sv. Petra (njezin je suprug Nikola VI. Tržački s desne strane istog oltara). Na renesansno oblikovanoj ploči prikazana je ženska osoba (Sl. 12.), odjevena u dugačku haljinu i ogrtač. Uz noge, lijevo i desno, nalazi se po jedan kasnogotički oblikovani heraldički štit, bez nakita, od kojih se na lijevom raspoznaje da je grb obitelji Frankopana. Desni je grb jako izlizan, tako da se ne prepoznaje sadržina. Kosa na pokojničinoj glavi potkovasto uokviruje lice, no čini se da je to shematski prikaz. Sferni trokuti, koje zatvara polukružni luk iznad glave pokojnice i uski okvir, ukrašuju andeoske glave s krilima. Ploču potpuno uokviruje natpis humanistikom između dva zuboreza isklesan iz četiri dijela, kao i na Nikolinoj ploči. Natpis glasi:⁴⁰

HIC IACET HELISABET PETVHI CONSORS SPECTABILIS ET
MAGNIFICI

DNI NIKOLAI COMITIS DE FRANGEPANIBVS VEGLIE SEGNIE
MODRVSIE

COMITIS Z (?.) ..QVE OBIIT DIE XVIII DCMBI ANO MDXIII

⁴⁰ I. KUKULJEVIĆ, 1891, 280 (946).

Sl. 12. Nadgrobna ploča Elizabete Petuhi (+ 1513.) supruge Nikole VI. Frankopana, snimio Đ. Griesbach, Fototeka HAZU, Zagreb.

Hrvatski bi to značilo:

OVDJE POČIVA ELISABETA PETUHI, SUPRUGA UGLEDNOG I PREČASNOG GOSPODINA NIKOLE, KNEZA FRANKOPANA, KNEZA KRKA, SENJA I MODRUŠA. UMRILA DANA 18. PROSINCA GODINE 1513.

Na ploči nalazimo mješavinu gotičke koncepcije nadgrobnih ploča i renesansnih dekorativnih pojmova, dakle gotička kompozicija izrečena renesansnim rječnikom. Iako su ploča, kao i lik same Elizabete, izlizani od nogu vjernika, vidi se da je to osrednji, dosta tvrdi klesarski rad.

9. NADGROBNA PLOČA KATARINE MARIJE FRANKOPAN, KĆERI

IVANA VII.

Umrla 1520. godine.

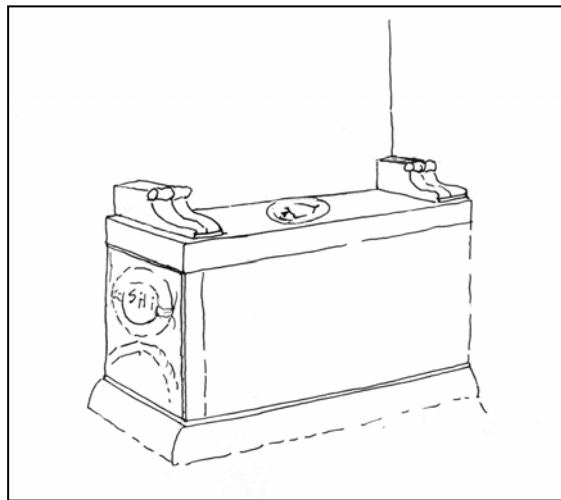
Sahranjena 1529. godine u kapeli sv. Bernardina u franjevačkom samostanu na Košljunu kraj Punta na otoku Krku.

Veličina ploče autoru je ostala nepoznata.

Katarina Marija Frankopan, kći je Ivana VII. Frankopana, zadnjeg kneza Krčkog na otoku Krku. Iako je živjela u Veneciji, željela je biti sahranjena u crkvi Navještenja Marijina na Košljunu, reda Male braće, pred velikim oltarom. Svojom je oporukom ostavila 1000 zlatnih dukata za nastavak gradnje

samostanske crkve, koju je još započeo njezin otac, Ivan VII.⁴¹ Kneginja je Katarina Marija umrla 1520. godine, a na Košljun je prevezena tek 1529. te bila sahranjena pred glavnim oltarom ispod nadgrobne ploče, koja nije bila obilježena njezinim imenom, samo danom ukopa. Prigodom obnove košljunske samostanske crkve 1718.-1720. njezini su posmrtni ostatci preneseni u kapelu sv. Bernardina,⁴² u improviziranu grobnicu-sarkofag, postavljen na kamene konzole na 2,5 m nad podom (Sl. 13.). Donja, podna ploča sarkofaga ustvari je nadgrobna ploča kneginje Katarine, renesansna oblikovanja, s datumom sahrane: 10 veljače 1529. godine (Sl. 14.). Ploča je bila vidljiva odozdo, no postava na kamene konzole negirala je ploču i natpis na njoj, tj. godinu sahrane. Kraća, bočna strana preuzeta je, vjerojatno je spolij, dok je dulja glatka, prazna (Sl. 13.).

Grb u sredini Katarinine nadgrobne ploče posebno je naglašen renesansnom rozetom, sa štitom, ukrašenim renesansnom palmetom i volutama. Rub heraldičkog štita je ukrašen renesansnim viticama. Štit je vodoravno razdijeljen, a preko oba polja hoda neka rogata životinja (jelen? pas?): to ipak ne bi bio grb knezova Frankopana.⁴³ Prema istraživanjima o. Nikole Španjola iz košljunskog samostana, ovo nije grb ni jednoga od dva supruga kneginje Katarine, iz mletačkih obitelji Dandolo ili Foscolo.

Sl. 13. Sarkofag kneginje Katarine Marije Frankopan iz franjevačkog samostana na Košljunu prije nedavnog preuređenja kapele sv. Benedikta, crtao Z. Horvata.

⁴¹ V. BRUSIĆ, 1933, 273-280.

⁴² Vj. KLAJIĆ, 1901, 292; P. STRČIĆ, 200, 71-72.

⁴³ Možda se u vodoravnom dijeljenju krije grb knezova Krčkih, a u životinji – jedan od lavova s frankopanskog grba?

Sl. 14. Nadgrobnna ploča kneginje Katarine Marije Frankopan iz franjevačkog samostana na Košljunu, danas u sakralnoj zbirci, snimljeno prema P. Strčić, Košljun, godina nije obilježena.

"Godine 1949. dao je Konzervatorski zavod iz Rijeke restaurirati kapelu: da se kapeli vrati prvotni izgled, uklonjena je grobnica Katarine Frankopan. Ploča je privremeno stavljena u lijevi kut na dnu crkve, a Katarinine su kosti skupljene...".⁴⁴ Danas se ploča nalazi uz zid u nedavno obnovljenoj kapeli sv. Bernardina u košljunskom samostanu (Sl. 14.).

Nadgrobnna je ploča Katarine Marije Frankopan renesansnih oblika, kvalitetno klesana, iako dosta jednostavna te spada u tip ploča s heraldičkim obilježjima.

10. NADGROBNA PLOČA JURJA FRANKOPANA SLUNJSKOG

Umro 1553. godine.

Sahranjen u bivšoj franjevačkoj crkvi u Slunju.

Ploča je danas ugrađena ispod kora crkve, lijevo od ulaza.

Veličina sačuvanog dijela ploče je 86/125 cm.

Na mjestu današnje župne crkve u Slunju nekad je stajao franjevački samostan, u kojem se nalazila grobnica - najvjerojatnije - Jurja Frankopana Slunjskog (Sl. 15.). Na žalost, tekst na ovoj ploči nije potpun, a glasi:

⁴⁴ T. VELNIĆ, 1960, 73.

....IACET IN TVMBA MAGNIFICVS....

što bi hrvatski značilo:

....LEŽI U GROBU PREČASNI....⁴⁵

Godina smrti također nije sačuvana.

Ploča je danas ugrađena ispod kora crkve, lijevo od ulaza. Iako su pobunjeni Srbi 1991. godine zapalili slunjsku župnu crkvu, ploča tada nije oštećena, ali je nešto preuređena prigodom ugrađivanja na današnje mjesto. Gore, lijevo, isijecanje ugla popravljeno je žbukom, dolje je ploča prikraćena, što se vidi po tekstu: nedostaje tekst na lijevoj strani ploče. Na ploči je isklesan grb knezova Frankopana s dva lava, koji lome kruh. Heraldčki je štit grba kasnogotičko-renesansno oblikovan, omeđen tankom crtom, koja se spaja s crtom okvira, a dolje prelazi u renesansne vitice. Tekst u okviru po rubu ploče pisan je humanistikom. Gore, iznad lavova, smještena je mala zvijezda knezova Krčkih. Lavovi su isklesani vrlo nespretno, naivno, i da ne znamo da se radi o frankopanskim lavovima, teško bismo ih prepoznali.

R. Lopašić u svom članku o Slunju 1865. godine pretpostavlja da bi to mogao biti knez Juraj Frankopan Slunjski, koji je umro 1553. godine.⁴⁶ Oblikovanje se grba potpuno uklapa u sačuvanu grupu nadgrobnih ploča iz Fethije džamije i okolice Slunja, uključivo izvedba renesansnih vitica ispod štita.⁴⁷ Razlika je u relativno tankoj liniji okvira i vitica te liniji štita uz okvir ploče, koja se spaja s linijom okvira, što nije slučaj kod bihačkih nadgrobnih ploča. Danas nam je poznato desetak ploča, cijelih ili ulomaka, vezanih na Bihać i njegovu širu okolicu, vjerojatno poteklih iz iste radionice.⁴⁸ S obzirom na značaj Bihaća u 16. st. i blizinu kamenoloma "bihacita", očito je ondje bila radionica, koja je izrađivala nadgrobne ploče, pa i ovu Jurja Frankopana Slunjskog. Karakteristično je za ovaj niz ploča, da se unutar istih stilskih i oblikovnih značajki ne osjeća razvoj već samo starenje. Najmlađa od njih je ova slunjska – slabiji odraz onih starijih. Pretpostavimo da je to djelo jedne osobe, koja u Bihaću, na periferiji umjetničkog zbivanja nema prigode za razvoj, a možda ni unutrašnje snage.⁴⁹

⁴⁵ Tekst preveo M. Kruhek, na čemu mu se ovom prilikom zahvaljujem.

⁴⁶ R. LOPAŠIĆ, 1883, 375.

⁴⁷ Z. HORVAT, 1996, 85.

⁴⁸ M. VEGO, 1954, 255-269; Z. HORVAT, 1996, 82-94.

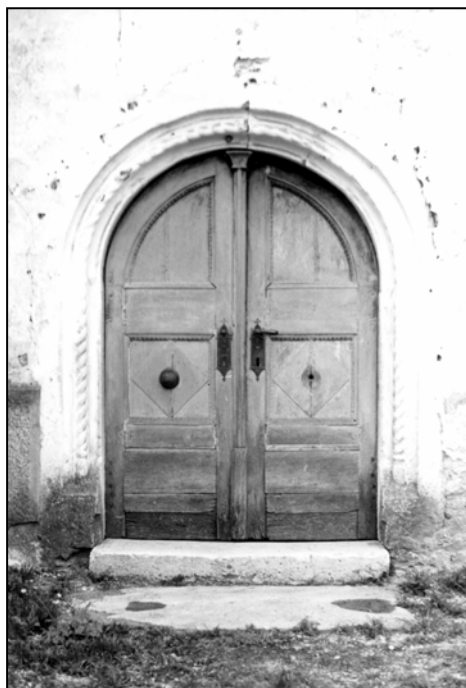
⁴⁹ Bihačke nadgrobne ploče povezuje jedan ulomak nadgrobne ploče iz Borovca u Slavoniji, nedaleko od Nove Gradiške, koja je pripadala nekom Berislaviću. M. VALENTIĆ - L. PRISTER, 2002, 25.

Sl. 15. Nadgrobna ploča Jurja Frankopana Slunjskog iz bivše franjevačke crkve – današnje župne crkve sv. Trojstva, snimio M. Kruhek.

Nadgrobna ploča Jurja Frankopana Slunjskog potpuno pripada svom dobu. Iako je u usporedbi s djelima boljih renesansnih majstora - slabije kvalitete, riječ je o izrazu, kako je to nazvao Lj. Karaman - "umjetnošću periferijskih krajeva",⁵⁰ specifičnih osobina, miješanja starijih i novih stilskih značajki, slobode djelovanja majstora zbog udaljenosti od važnijih kulturnih centara. Pa ipak, bihački majstor pokušava slijediti naučene stilske značajke renesanse, sve uz prijetnju svakodnevnih turskih napada.

⁵⁰ LJ. KARAMAN, 1963, 7, 77-91.

Sl. 16. Ulaz u današnju župnu crkvu u Sveticama kraj Ozlja - bivša pavlinska crkva Blažene Djevice Marije, stuba pred ulazom je ustvari nadgrobna ploča Stjepana III. Frankopana Ozaljskog, snimio M. Kruhek.

II. NADGROBNA PLOČA STJEPANA III. FRANKOPANA OZALJSKOG

Umro 1577. godine.

Sahranjen u kapeli Blažene Djevice Marije, pred glavnim oltarom kasnijoj pavlinskoj crkvi u Sveticama kraj Ozlja.

Ploča danas služi kao stuba pred glavnim ulazom u crkvu.

Veličina ploče je – približno – 95/205 cm.

Krajem 15. i početkom 16. st. na položaju Smolči vrh kraj Ozlja, nazvan i "Svetice", sagrađene su tri kapele, od kojih je najveća – Blažene Djevice Marije – kasnije postala grobna kapela Stjepana III. Frankopana Ozaljskog. Umro je 1577. godine i sahranjen pred glavnim oltarom. Nešto kasnije, nakon 1627. godine, ova kapela postaje jezgrom pavlinskog samostana Svetice.⁵¹

⁵¹ Autor je o pavlinskim samostanima u okolici Karlovca, pa i o Sveticama, napisao članak za Zbornik s «Međunarodnog znanstvenog skupa uz 600. obljetnicu pavlinskog samostana u Kamenskom (1404-2004)», u tisku.

Prema nedavnim konzervatorskim istraživanjima, koja je vodio Konzervatorski zavod u Karlovcu, prvotno su svetište i brod sagrađeni u oblicima kasne gotike s kraja 15. i početka 16. st. Kapelu je mogao sagrađiti knez Bernardin Frankopan, ali i njegov sin Krsto. Karakteristično je da su nedavna istraživanja otkrila dva ulomka prvotna prozora sa slikanim frankopanskim grbom, kakav inače ukrašava Krstin molitvenik iz 1518. godine. Stjepan III. Frankopan oporukom je 1572. godine odredio da ga se pokopa u "crikvi blažene dive Marije na Smolčem vrhu, ka se zove Svetica",⁵² što je i učinjeno.

Kapela Blažene Djevice Marije je dosta pregrađena i produljena za potrebe pavlinskog samostana, a godine 1699. jako je stradala u potresu. U jednoj od ovih pregradnji nadgrobna je ploča izvađena i stavljena kao stuba pred glavni portal (Sl. 16.). R. Lopašić je napisao o toj ploči: "Grobni kamen Stjepana Frankopana, na kojem se sada jedva raspoznaje grb Frankopana, a napisa na njemu nema, bio je pred velikim oltarom u crkvi; sada služi kao podnožje pred velikim crkvenim vratima".⁵³ Danas je ova ploča i dalje pred glavnim pročeljem, sad već okružena betonskim taracom, pa je još manje uočljiva: površina ploče je sasvim izlizana, više nema nikakvih tragova zapisa ili grba.

12. EPITAF JURJA IV. FRANKOPANA TRŽAČKOG

Umro 1661. godine.

Sahranjen u bivšoj isusovačkoj crkvi sv. Katarine u Zagrebu.

Ploča je postavljena na južni zid svetišta.

Materijal – bronca.

Juraj IV. Frankopan Tržački saharanjen je u bivšoj isusovačkoj crkvi sv. Katarine u Zagrebu, a epitaf na južnom zidu svetišta nosi godinu 1661. (Sl. 17.). To je doba kad je Hrvatska svedena na "ostatke ostataka", pa je i Juraj IV. Tržački bio bez svog Tržca, iako na njega podsjeća epitaf, koji je postavila njegova supruga Sofija Forgačin, "comitissa de Gymes". Epitaf je lijevan iz bronce prema običaju onog doba te je vrlo kvalitetno izrađen. Ploča je podijeljena na dva dijela: u gornjem je grb Frankopana, spojen sa starim grbom knezova Krčkih, pri čemu tekst zauzima polovicu ploče; u donjem dijelu je odulji tekst na latinskom jeziku, koji pruža dosta informacija o Jurjevu društvenom položaju, koji je bio visok – on je bio vicegeneral Vojne krajine. I grb i tekst okruženi su manirističkim ornamentom hrskavice.⁵⁴ Tekst na epitafu Jurja IV. Tržačkog glasi:

⁵² I. KUKULJEVIĆ, 1863, 266.

⁵³ R. LOPAŠIĆ, 1895, 296.

⁵⁴ A. HORVAT, 1975, 343.

Sl. 17. Epitaf Jurja IV. Frankopana Tržačkog (+ 1661.) na južnom zidu svetišta bivše isusovačke crkve sv. Katarine u Zagrebu, snimio Đ. Griesbach, Fototeka HAZU, Zagreb.

ILLVSTRISSIMO HEROI
 DOMINO D. GEORGIO DE FRANGE-
 PANIBVS A THERSATZ, SEGNIAE, VEGL., MODRVSAEQ.
 COMITI PERPETVO, EX NOBILLISSIMA, AC VETVS-
 TISSIMA ANCIOR: ROMANOR: FAMILIA PROGENITO.
 S. C. Rq: CONSILIARIO, BELLICO, CAMERARIO CV-
 RIAE REG: PER HVNG: MAGISTRO PRESIDIORVM
 SLVNY, TOVVNY, SICHELBERGAE CERTORVMQ. E-
 QVITVM PRESIDII CARLOSTADIEN: SVPREMO CAPI-
 Taneo NEC NON CONFINIOR: CROATIAE ET MARIS
 ADRIATICI VICE GENERALI CONSORTI, LECTISSIMO ET DI-
 LECTISSIMO, QVI. ANN. DNI. M. DC. LX. I
 DIE XIII. FEBR.: CARLOST: PIISIME: OBIIT.
 POSVIT CONIVNX MOETISSIMA SOPHIA
 FORGACHIN COMITISSA DE GYMES

Preveden na hrvatski, tekst bi glasio:

PRESLAVNOM JUNAKU GOSPODINU GOSPODINU JURJU
 FRANKOPANU OD TRŽCA, SENJA, KRKA I MODRUŠA, VJEČNOMU
 KNEZU I RODOM NAJPLEMENITIJIH, OD VRLO STARIH RIMSKIH
 ANCIJA, SV. RIMSKOG CARSTVA VELIČANSTVA RATNOM

ZAPOVJEDNIKU, KOMORNIKU KRALJEVSKE KURIJE UGARSKE, ZAPOVJEDNIKU UTVRDA SLUNJA, TOUNJA, ŽUMBERKA I JOŠ NEKIH, TE VRHOVNOM KAPETANU KARLOVAČKE TVRĐAVE I GRANIČNIH KRAJEVA, SUDRUGU GENERALA HRVATSKE I PRIMORJA, NAJPRAVIČNIJEM I NAJLJUBLJENIJEMU, KOJI JE GODINE GOSPODNJE 1661., DANA 13. VELJAČE BLAGO PREMINUO U KARLOVCU. POSTAVLJA NAJŽALOSNIJA SUPRUGA KNEGINJA SOFIJA DE GYMES.

Tekst je vrlo opširan, pompozno sročeno, što je primjereno svom vremenu, ali i društvenom položaju Jurja IV., pa je i sprovod bio raskošan. Kako je Juraj bio veliki zaštitnik i darovatelj isusovaca, pripalo mu je počasno mjesto ukopa u crkvi sv. Katarine.

To bi bila i zadnja sačuvana nadgrobna ploča-epitaf knezova Krčkih-Frankopana.

Zaključno

Najstariji grob knezova Krčkih Frankopana potječe iz sredine 15. st., ali i to nije sasvim sigurno. Prva nadgrobna ploča, koja je označena i još je i danas na svom mjestu, je ona Martina i Bartola X. Frankopana u svetištu trsatske franjevačke crkve sv. Marije iz 1474. – 1479. godine. Ostale, one starije, više ne postoje, ili ih tek budućnost treba otkriti.

Članovi obitelji knezova Krčkih Frankopana pokapani su u većim, značajnijim crkvama, prije svega franjevačkog, rjeđe nekih drugih redova. Izuzetak je nadgrobna ploča u katedrali sv. Marije u Modrušu, u kapeli Blažene Djevice Marije u Sveticama kraj Ozlja, koja je u prvo vrijeme bila (grobna) kapela te u zagrebačkoj katedrali.

Natpisi su redovito na latinskom jeziku; oni stariji pisani su gotičkom minuskulom, a kasnije humanistikom. Jedini natpis pisan glagoljicom i hrvatskim jezikom na ploči Ivana, sina Ivana VII., samo potvrđuje gornju konstataciju, jer je to kurzivni zapis, podsjetnik za grobara.

Sadržaj ploča možemo podijeliti na nekoliko tipova:

- Samo tekst (Ivan, sin Ivana VII.)
 - Grb knezova Krčkih Frankopana (Ivan VI., Ivan VII. (?), Katarina Marija, Juraj Slunjski, Stjepan III. Ozaljski, Juraj IV. Tržački)
 - Osobe pokojnika (na ploči Martina i Bartola X. – dvije ženske osobe, Nepoznati Frankopan (Bernardin ?), Nikola VII., Jelena Petuhi)
 - Grobnica – sarkofag (Nepoznati Frankopan: Ivan VI.?, Katarina Marija).
- Stilske značajke većine nadgrobnih ploča nisu izrazite, niti jednake

razine oblikovne kvalitete, koja varira od najviše europske kvalitete (veza na L. Ghibertija!) do jednostavnih izraza periferijske umjetnosti. Najčešće je prisutna mješavina kasne gotike i renesanse, tek u nekoliko slučajeva samo gotika, te jedanput manirizam. Na pločama nalazimo i utjecaje Mediterana – Venecije, vjerojatno i nekih radionica na našoj obali, a miješaju se kontinentalne zasade i mediteranski utjecaji. Neke su ploče očito isklesane u srednjoeuropskim radionicama, odgovarajućih stilskih značajki. Najčešći su utjecaji Mediterana – renesanse na dekorativno ukrašavanje okvira lozicom, kao zuborez, renesansni ornamenti. Još treba konstatirati da je većina ploča izlizana hodanjem, pa su sadržaji nekih ploča dosta neprepoznatljivi pa i potpuno nečitki.

Grobnice su najčešće bile smještane ispred glavnoga oltara u svetištu ili pred trijumfalnim lukom, iako to nije slučaj samo s frankopanskim grobovima, već je to općeniti srednjovjekovni običaj. Ovako su smješteni grob kneza Martina i Bartola X. u trsatskoj franjevačkoj crkvi, Nepoznatog Frankopana (Bernardina ?) u modruškoj katedrali sv. Marije, grob modruškog biskupa Kristofora Dubrovčana u novljanskoj župnoj crkvi. Iz izvora je poznato da su tako bile locirane grobnice Bartola IX. u brinjskoj augustinskoj crkvi, Stjepana III. u Sveticama kraj Ozlja te Katarine Marije, kćeri Nikole VII., u kapeli sv. Benedikta uz franjevačku crkvu na Košljunu. Da ovo nije izuzetak pokazala su nedavna iskapanja na "Crkvini" u Cetinu, srednjovjekovnoj župnoj crkvi, gdje je zidana grobnica nađena na spoju svetišta i broda, iako bez tragova nadgrobnih ploče.

Materijal – kamen – od kojega su ploče izrađivane, bio je bijeli kamen (pješčanjak, vapnenac), pogodan za klesanje ili crveni mramor prema modi 15. – 16. st., što je ponekad određivalo i njihove autore: nadgrobnih ploče od crvena kamena klesane su u radionicama, koje su djelovale u blizini njihova nalazišta (Budim, Estergom, Graz).

Nadgrobnih ploča Jurja Frankopana Tržačkog iz 1661. u isusovačkoj crkvi sv. Katarine u Zagrebu, jedina je izrađena u lijevanoj bronci, vrlo kvalitetno, i po mnogo čemu je izuzetna. Tekst epitafa je vrlo opširan, s mnogim podacima i naglascima na značaj pokojnika, kakvih na starijim pločama nije bilo. O samom se sprovodu Jurja IV. Tržačkog govori da je bio raskošan, konačno kao i ovaj tekst. To su već bila neka druga vremena, kao i materijal od kojeg je epitaf bio izrađen.

Ovim pregledom sačuvanih nadgrobnih ploča članova poznate magnatske obitelji Krčkih Frankopana pokušalo se shvatiti što nam je preostalo: nažalost, ne mnogo. Pa ipak, nadajmo se, možda i ovakva saznanja pomognu boljem shvaćanju i čuvanju ovih artefakata, njihova statusa u srednjem vijeku, pa konačno i samog srednjeg vijeka u Hrvatskoj.

Literatura

- Mile BOGOVIĆ, Pomicanje sjedišta Krbavske biskupije od Mateja Marute do Šimuna Kožičića-Benje, *Zbornik "Krbavska biskupija u srednjem vijeku"*, Rijeka-Zagreb, 1988.
- Mile BOGOVIĆ, Prijelazno razdoblje senjske crkve (1450-1550), *Senjski zbornik*, 17, Senj, 1990, 69-92.
- Josip BRUNŠMID, Kameni spomenici Hrvatskog narodnog muzeja u Zagrebu, *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva*, 12, Zagreb, 1912, 182-183.
- Vladislav BRUSIĆ, Crkva sv. Marije od Navještenja na Košljunu, *Bogoslovska smotra*, 2: 1933, 273-280.
- Emilijan CEVC, *Kiparstvo na Slovenskem med gotiko in barokom*, Ljubljana, 1981.
- Paškal O. CVEKAN, *Trsatsko svetište Majke Milosti i Franjevci, njeni čuvari*, Trsat, 1985.
- Damir DEMONJA, Prilog interpretaciji crkve Sv. Franje u Senju, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 22, Zagreb, 1988, 23-33.
- Pal ENGEL – Pal LOEVEI – Livia VARGA, Grabplatten von ungarischen Magnaten aus dem Zeitalter der Anjou-könige und Sigismunds von Luxemburg, *Acta historiae artium hungarica*, 30/1-2, Budapest, 1984, 33-63.
- Danijel FARLATI, *Iliricum sacrum*, Venecija, 1759.
- Branko FUČIĆ, *Glagoljski natpisi*, Zagreb, 1982.
- L. GEITLER, Glagoljski natpisi, *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva*, 1880, II/1: 44 i slika na Tabli V, te br. 3, slika na Tabli IV.
- Ante GLAVIČIĆ, Stara i nova groblja, grobovi na području grada Senja i šire senjske okolice (I), *Senjski zbornik*, 19, Senj, 1992, 81-108.
- Anđela HORVAT, *Između gotike i baroka*, Zagreb, 1975.
- Zorislav HORVAT, O nekim osobinama gotičkih nadgrobnih ploča u kontinentalnom dijelu Hrvatske, *Bulletin JAZU*, 1 (59), Zagreb, 1988, 41-68.
- Zorislav HORVAT, *Heraldički štitovi gotičke arhitekture kontinentalne Hrvatske*, Zagreb, 1996.
- Zorislav HORVAT, Pregled sakralne arhitekture Modruša i okolice u srednjem vijeku, *Krbavska bitka i njezine posljedice*, Zagreb, 1997, 130-162.
- Zorislav HORVAT, Sačuvani nadgrobni spomenici nekih Senjana i osoba značajnih za povijest Senja – u Senju i drugdje, *Senjski zbornik*, 29, Senj, 2002, 47-86.
- Zorislav HORVAT, *Katedralne crkve Krbavske biskupije*, Zagreb-Gospić, 2003.
- Ljubo KARAMAN, *O djelovanju domaće sredine u umjetnosti hrvatskih krajeva*, Zagreb, 1963.
- Vjekoslav KLAJIĆ, *Krčki knezovi Frankopani*, Zagreb, 1901.
- Vjekoslav KLAJIĆ, *Povijest Hrvata*, V., Zagreb, 1974.
- Vjekoslav KLAJIĆ, *Krajiške utvrde i obrana Hrvatskog kraljevstva*, Zagreb, 1995.
- Milan KRUHEK – Zorislav HORVAT, Castrum Thersens et civitas Modrussa, *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 16, Zagreb, 1990, 89-131.
- Ivan KUKULJEVIĆ, *Acta croatica*, Zagreb, 1863.
- Ivan KUKULJEVIĆ, *Nadpisi sredovječni i novovjekni*, Zagreb, 1891.

- Emilij LASZOWSKI, *Ozalj*, Zagreb, 1929.
 Radoslav LOPAŠIĆ, Slunj 1965., *Vijenac*, 15, Zagreb, 1883, 375.
 Radoslav LOPAŠIĆ, *Oko Kupe i Korane*, Zagreb, 1895.
 Művészeti Zsigmond kiraly koraban 1387-1437, *Katalogus/Zusammenfassung* (1987),
 njemački sažetak na str. 550, *Grabskulpture*, Budapest
 Andrija RAČKI, *Prilozi k povijesti grada Sušaka*, 1947, Rijeka (reprint 1991.)
 Emanuel SLADOVIĆ, *Povesti biskupijah senske, modruške ili krbavske*, Trst, 1856.
 Petar STRČIĆ, *Košljun*, Rijeka – Košljun – Krk, (godina nije obilježena).
 Petar STRČIĆ, *Košljun i franjevački samostan*, Rijeka, 2001.
 Đuro ŠURMIN, *Hrvatski spomenici*, I., Zagreb, 1898.
 Mirko VALENTIĆ, *Kameni spomenici Hrvatske*, Zagreb, 1969.
 Mirko VALENTIĆ – Lada PRISTER, *Zbirka kamenih spomenika*, Zagreb, 2002.
 Marko VEGO, *Sredovječni bihački latinski spomenici XVII vijeka*, *Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu* (Arheologija), N.S., 9, Sarajevo, 1954, 255-269.
 Dijana VUKIČEVIĆ – SAMARŽIJA, *Srednjovjekovna umjetnost u franjevačkim samostanima, koji su pripadali provinciji sv. Ćirila i Metoda*, *Katalog izložbe "Mir i dobro" - umjetničko i kulturno naslijeđe Hrvatske franjevačke provincije Sv. Ćirila i Metoda*, 12.I. – 23. IV. 2000, Zagreb, 2000, 150-171.

EIN ÜBERBLICK DER ERHALTENEN GRABSTEINE DER FÜRSTEN FRANKOPAN VON KRK

Zusammenfassung

Der erste Grabstein der Fürsten Frankopan von Krk, der bezeichnet war und der sich noch immer auf demselben Platz wie damals befindet, ist der des Martin und Bartol X. Frankopan in der Franziskanerkirche der heiligen Maria aus 1474 – 1479. Die anderen, vor allem die älteren, existieren nicht mehr oder sind noch nicht entdeckt.

Die Mitglieder der Familie Frankopan wurden in größeren und bedeutsameren Kirchen, vor allem die des Franziskanerordens, seltener von anderen Orden, begraben. Ausnahmen sind der Grabstein aus der Kathedrale der heiligen Maria in Modruš, der in der Kapelle der heiligen Jungfrau Marija in Svetice bei Ozalj, die am Anfang eine (Grab)Kapelle war, sowie ein Grabstein aus dem Agramer Dom.

Die Aufschriften sind regelmäßig auf Latein, die älteren mit gotischer Minuskel geschrieben, später mit Humanistik. Die einzige Aufschrift auf kroatischer Sprache und der glagolischen Schrift findet man auf dem Grabstein von Ivan, Sohnes des Ivan VII., dass nur die vorherige Konstanterung bestätigt, weil es sich um eine Anmerkung in Kursiv handelt, über die Person, die unter dem Grabstein liegt.

Den Inhalt der Grabsteine können wir nach diesen Typen teilen:

- Nur Text (Ivan, Sohn des Ivan VII.)
- Das Wappen der Fürsten Frankopan von Krk (Ivan VII., Ivan VII. (?), Katarina Marija, Juraj von Slunj, Stjepan III. von Ozalj, Juraj IV. Tržički)
- Die Personen des Verstorbenen (auf dem Grabstein des Martin und Bartol X., zwei weibliche Personen, ein unbekannter Frankopan (Bernardin?), Nikola VII., Jelena Petuhi)
- Die Grabstätte – Sarkophag (unbekannter Frankopan: Ivan VII. (?); Katarina Marija)

Die Eigenschaften des Stils der meisten Grabsteine sind nicht ausdrucksvoll, weder auf demselben Niveau der Gestaltung, die von bester europäischer Qualität (Verbindung mit Ghiberti!) bis hin zur einfacher peripherischer Kunst variiert. Am meisten ist die Mischung der späten Gotik und der Renaissance anwesend, nur in einigen Fällen die Gotik, und nur einmal Manierismus. Wir finden mediterrane und venezianische Einflüsse, wahrscheinlich auch die der heimischen Werkstätten auf unserer Küste, es werden kontinentale Grundsätze mit mediterranen Einflüssen vermischt. Einige Grabsteine waren offenbar in mitteleuropäischen Werkstätten gemeißelt, mit dem entsprechenden Charakterzug des jeweiligen Stils. Die meisten Einflüsse sind die der mediterranen Renaissance auf die dekorative Rahmenverzierung mit Weinreben, was ein Ornament der Renaissance ist. Es ist auch wichtig zu konstatieren, dass die meisten Grabsteine durch das Gehen abgenutzt sind, und die Inhalte einiger Steine nicht mehr erkennbar sind, sogar unlesbar.

Die Grabstätten befinden sich am meisten vor dem Hauptaltar in der Kultstätte oder vor dem Triumphbogen, obwohl das nicht nur der Fall mit den Gräbern der Frankopanen ist, war das ein genereller Brauch der Beerdigungen bedeutsamer Personen im Mittelalter. Auf diese Weise sind die Gräber vom Fürsten Martin und Batol X. in der Franziskanerkirche von Trsat aufgestellt, sowie der vom unbekanntem Frankopan (Bernardin ?) in der Kathedrale der heiligen Maria in Modruš und der vom Bischof Kristofor Dubrovčan aus Modruš in der Pfarrkirche in Novalja. Es ist aus einigen Quellen bekannt, dass die Gräber vom Bartol IX. in der Augustinerkirche in Brinje auf dieselbe Art und Weise aufgestellt waren, sowie die vom Stjepan III. in Svetice bei Ozalj und der der Katarina Maria, der Tochter des Nikola VII, in der Franziskanerkirche auf Košljun auf der Insel Krk. Dass das keine Ausnahme ist, zeigten jüngste Ausgrabungen auf der Lokalität "Crkvina" in Cetin, in einer mittelalterlichen Pfarrkirche, wo die gemauerte Grabstätte im Kirchenschiff lag, obwohl es keine Anzeichen von einem Grabstein gab.

Das Material, aus dem die Steine gemeißelt waren, waren weiße Steine (Sandstein, Kalkstein), geeignet zum meißeln oder roter Marmor nach der Mode des 15 – 16 Jahrhunderts, was manchmal die Gestaltung der Grabsteine festlegte. Die Steine aus rotem Marmor waren in Werkstätten gemeißelt, die in der Nähe von Fundorten waren (Budim, Estergom, Graz.). Eine Ausnahme ist der Grabstein des Juraj Frankopan Tržački aus dem Jahre 1661 in der Jesuitenkirche der heiligen Katarina, der sehr qualitativ aus Gußbronze gemacht wurde, aber dieses Material und Ausarbeitung gehören späterem Zeitalter. Die Frankopanen von Krk versuchte man durch die verbliebenen Grabsteine zu beurteilen, aber leider nicht viele.

OVERVIEW OF THE PRESERVED GRAVESTONES OF THE FRANKOPAN COUNTS OF KRK

Summary

The first gravestone of the counts of Frankopan from Krk, which is marked and is still at the same place is the one dedicated to Martin and Bartol X Frankopan. The gravestone is placed in the Trsat sanctuary of the Franciscan Church of Saint Mary and originated from 1474 – 1479. The other, especially those older, no longer exist or they still need to be discovered.

The members of the Frankopan family from Krk were mostly buried in important churches mainly of the Franciscan order and less in other orders. The exceptions are the gravestones in the Cathedral of Saint Mary in Modruš, in the chapel of the Holy Virgin Mary in Svetice near to Ozalj (which was firstly a grave chapel), and those in Zagreb's cathedral.

The inscriptions were regularly written in Latin. Those older were written in Gothic minuscule and later humanistic. The only inscription written in Glagolitic and in Croatian language is on the gravestone of Ivan, the son of Ivan VII and it confirms the mentioned constellation because it is a cursive inscription which only describes the person buried under the gravestone.

The contents of the gravestone can be divided into a few types:

- Only text (Ivan, the son of Ivan VII)
- Coat of arms of Krk's Frankopan (Ivan VI, Ivan VII (?), Katarina, Marija, Juraj Slunjski, Stjepan III Ozaljski, Juraj IV, Tržački)
- Person related to one who is buried (on the gravestone of Martin and Bartol X – two unknown persons, unknown Frankopan (Bernardin), Nikola VII, Jelena Petuhi)
- Grave – sarcophagus (unknown Frankopan: Ivan VI, Katarina Marija)

Characteristic styles of most of the gravestones are not significant and they are not of the same level of design. They are variations from the highest European quality (relation to L. Ghiberti!) to simple expression of the peripheral art. The most present is a mix of late Gothic and Renaissance and in only a few cases only Gothic and only one instance of Marinism. We can find Mediterranean – Venetian influences and possibly also some of the workshops on the Croatian coast, which were mixed with continental elements and Mediterranean influences. Some of the gravestones were obviously carved in the Middle-European workshops and they have specific style characteristics. The most influences are from the Mediterranean – renaissance on decorative addition of the frames with vine lives, cutting and Renaissance ornaments. The majority of the gravestones are worn out by footsteps and the content of some of them is unrecognisable and sometimes completely impossible to read.

The graves were mostly placed in the front of the main altar in the sanctuary or next to the triumphal arch although this is not only the case of the Frankopan graves. There were many important medieval personalities buried in the similar way. In this way the graves of count Martin and Bartol X in the Trsat Franciscan church, the Unknown Frankopan (Bernardin?) in the Cathedral of Saint Mary in Modruš, the grave of Modruš Bishop Kristofor from Dubrovnik in the parish church of Novi are placed. From the sources we know that in the same way were located the graves of Bartol IX in the Augustinian Church in Brinje, Stjepan III in Svetice near Ozalj and Karatina Marija, who was daughter of Nikola VII in the Franciscan Church on Košljun of the island of Krk. Recent excavation in the medieval parish church Crikvina in Cetin showed that these examples were not exceptions. There a wall tomb was found at the connection of sanctuary and nave although without any trace of a gravestone.

Material of which the gravestones were made was the white stone (limestone or sandstone) suitable for carving or red marble according to the 15th and 16th century fashion, which sometimes determined the design of the gravestone. The gravestones made of red stone were made in workshops near to the mines (Budim, Estergon, Graz). One exception is the gravestone of Juraj Frankopan Tržački from 1661 in the Jesuit Church of Saint Catharine, which was made in bronze and of very good quality, but this material and way of production belongs to the later period. The author tried to revise how much was left and still exists of the gravestones of Krk's Frankopans. Unfortunately, there is not very much left.